

Curtiusovega besedila. Za latinščino in grščino je založba posebej naročila prevod, ki zajema vse od odlomkov do posameznih fraz in izrazov v besedilu, včasih pa prinaša še dodatne opombe. Tudi tu so bili uporabljeni že obstoječi prevodi, razen če so bili smiselno neustrezni ali če so zabrisali prav značilnost, ki jo je hotel Curtius izpostaviti, večina navedkov pa je tokrat prevedena prvič. Medtem ko doda Curtius tujim besedilom nemški prevod le tu in tam, je torej slovenska izdaja vsaj glede klasičnih jezikov prijaznejša do bralca. Škoda je le, da tudi za ostale jezike niso bili naročeni manjkajoči prevodi, saj bo vsaj v primeru španščine (Calderón) ali srednjeveške nemščine (Walther von der Vogelweide) in angleščine (Chaucer) to najbrž za mnoge ovira.

Potrebno je tudi opozoriti, da je pri končnem postavljanju strani kljub predhodnim korekturam zaradi tehničnih težav prišlo do napak v naboru grških črk. Tako se npr. na str. 50 namesto ὑπόζευξις pojavi ὑπόζενξις; včasih so diakritična znamenja napačna, na napačnih mestih (npr. τῶτοι namesto τότοι na str. 70) ali pa manjkajo (npr. εἶδος namesto εἶδος na str. 359); vrinejo se celo dodatni znaki, npr. na str. 139, kjer je ποιεῖν zapisano kot ποιεῖν. Vendar so to drobne pomanjkljivosti v primerjavi z dosežkom. Na splošno lahko sklenemo z mislijo, da gre za dostojno predstavljeno klasiko 20. stoletja, ki je nepogrešljiva za raziskovalce antičnih in sodobnih književnosti in kultur, in s priznanjem založbi, da je zapolnila veliko vrzel v slovenski strokovni literaturi.

Nada Grošelj

FRAN WIESTHALER: *LATINSKO-SLOVENSKI SLOVAR IV: L–PERF*. Ljubljana, Založba Kres, 2002.

Recenzija

Jeseni 2002 je založba Kres na tržišče poslala četrtri del Wiesthalerjevega *Latinsko-slovenskega slovarja* pod uredniško taktirko Mateja Hriberška. Tako je to zahtevno podjetje skoraj desetletje po izidu prvega zvezka stopilo v drugo polovico. Seveda ni smiselno obnavljati celotne zdaj že precej dolge in silno zamotane zgodovine slovarja in njegovega nastajanja, a morda kaže ob četrtem zvezku, ki prinaša gesla od L do Perf, vendarle še enkrat omeniti, da gre pri Wiesthalerjevem slovarju za enega kronskih podvigov slovenskega

slovaropisja, kar se da razbrati že iz preprostega dejstva, da se lahko njegova četrta knjiga s svojimi sedemsto štiri strani kar sama po obsegu mirno kosa z večino na Slovenskem izdanih dvojezičnih slovarjev.

Bolj kot goli zunanji obseg bo uporabnika o kakovosti dela znova prepričal obseg v slovar sprejetega gradiva. To je točka, na kateri naš slovar nedvomno poseka Oxfordov latinski slovar, najbrž najodmevnejše podjetje na področju latinskega slovaropisja v zadnjih desetletjih. Njegovi sestavljavci so namreč vanj vključili le tiste latinsko pišočee avtorje, ki so ustvarjali do leta 200 po Kristusu. S tem niso izločili zgolj celotne krščanske latinizacije (ki se je s Tertulijanom in Minucijem Feliksom širše razmahnila prav

okrog leta 200), marveč tudi nekatere (sicer redke) pozne vrhunce poganske rimske književnosti, kot denimo Amijana Marcelina ali Klavdijana, in številna besedila strokovnega značaja (zlasti pravna, ki v največji meri spadajo v dobo po letu 200, pa Vegetija in še kaj). Problem preozkega izbora piscev zlasti izstopi ob uporabi sicer sila priročnih šolskih slovarjev, ki so do nedavnega vključevali res le najbolj kanonizirane avtorje (v nebo vpijoč primer bo prejkone legendarni nemški Mengejev slovar) in na ta način lahko odpovedali že ob srečevanju s preprostimi srednje- in novoveškimi napisi ali – po drugi strani – pri branju komikov in Petronija. Te bojzani pri Wiesthalerju ni, saj prinaša besedni zaklad več kot sto tridesetih piscev, od Livija Andronika tja do Izidorja Seviljskega, ki je pisal še globoko v sedmem krščanskem stoletju. Ureditev gesel je v veliki večini zelo lahko pregledna. Dobesednemu pomenu in njegovim variantam zaradi večje pomenske bližine najprej sledijo morebitni metonimični, šele nato morebitni metaforični pomeni. Različice rabe določene besede pri posameznih piscih so največkrat predstavljene po ključu, ki bi mu lahko rekli normativen, saj je na prvem mestu raba pri Ciceronu in drugih avtorjih iz zlate dobe rimske književnosti, nato jim sledijo vsi ostali. Gotovo je tak pristop za uporabnika najprijaznejši. Kljub temu so dobrodošla osvežitve slovarja ne tako maloštevilna gesla, v katerih je mogoče opazovati razvoj pomenov skozi čas (denimo od Plavta do pozne latinščine; deloma tej paradigmi ustreza npr. že geslo *laetus*). Zgledna je nadalje predstavitev dopolnil, ki je bila glavna Ahilova peta vsem dobro znanega Bradačevega slovarja.

To ne velja samo za glagolska gesla, kjer lahko kot primer izčrpnega navajanja dopolnil navedem denimo geslo *licet*, ob katerem je pod točko 1 navedenih šest glavnih možnosti dopolnjevanja, dodane pa so še nekatere variante, marveč tudi za prikaz pridevnikov. Kot podkrepitev za svojo trditve navajam geslo *par II*.

Oblikoslovnih napotkov ob koncu gesel je razumljivo manj kot v nekaterih šolskih slovarjih (najbolj širokogruden je z njimi prejkone Menge) in se omejujejo le na manj pogoste, zato pa toliko bolj v oči bodeče različice posameznih oblik. Kljub temu znajo biti dobrodošla pomagala, še zlasti, ker so vse različice dosledno opremljene s podatki o piscih, pri katerih jih je moč najti (škoda le, da ni večkrat citirano tudi natančno mesto), in na ta način vsaj tu in tam podržijo zrcalo tisti opisni slovnici, »ki se je učimo v šoli«.

Stalna zagata sestavljalcev slovarjev je vprašanje, v koliki meri vanj vključiti lastna imena. Odgovor Frana Wiesthalerja in njegovih sotrudnikov ter nadaljevalcev na to dilemo bi lahko ocenil kot izredno velikodušen. Ne samo, kar zadeva izbor v slovar sprejetih imen, marveč mogoče še bolj načina, kako so v njem predstavljena. Skoraj ni osebnega (bodisi zgodovinskega bodisi mitološkega) ali zemljepisnega imena, ki bi se pojavljalo v rimskem slovstvu, pa ne bi bilo zajeto v obravnavani slovar. Zaradi tega bodo po njem lahko s pridom segali tudi tisti, ki ne bodo potrebovali jezikovne, temveč zgolj kulturnozgodovinsko informacijo. V podkrepitev svoje trditve naj omenim geslo *Licinius*, kjer seznam pod tem rodovnim imenom navedenih oseb ni bistveno krajši od onega, ki ga bralcu ponuja nemška enciklopedija *Der Neue Pauly*. Kakšno pripom-

bo bi imel morda le pri zemljepisnih imenih. Tam ponekod sedanje ime kraja sploh ni navedeno, čeprav bi se ga dalo navesti (kot npr. ob geslu *Parentium*), ali pa navedeno sedanje ime ne ustreza dejanskemu današnjemu poimenovanju. Vendar gre ta (redko prisotna) pomanjkljivost na rovaš starosti zbranega gradiva. To se lepo vidi pri geslu *Nicaea* pod točko 4, kjer je kot današnje ime ligurske kolonije navedena italijanska oblika Nizza, ki je bila na Slovenskem običajna v času zbiranja gradiva za slovar, do danes pa jo je že izrinila poslovenjena oblika Nica (ali francoska Nice). Nekaj tovrstnih primerov gre še na račun spreminjanja imen v maloazijskem (turškem) prostoru po letu 1923 in v severni Afriki po dekolonizaciji (ki je imelo za posledico izginotje dolgo uveljavljenih – pretežno francoskih – poimenovanj z zemljevidov).

Ob koncu bi rad omenil še tisto značilnost slovarja, s katero bi moral svojo predstavitev pravzaprav začeti. Za razliko od prvih dveh zvezkov, ki sta temeljila na že natisnjeni izdaji Wiesthalerjevega slovarja iz dvajsetih let prejšnjega stoletja, sta namreč tretji in četrti zvezek v svojem slovenskem delu jezikovno povsem posodobljena. Urednik je moral vložiti skoraj nadčloveški napor, da je odstranil coklo, s katero je bilo Wiesthalerjevo podjetje obremenjeno pravzaprav že ob svojem prvem prihodu na knjižni trg. Kot je splošno znano, je namreč slovenski del vseboval mnoge besede, oblikoslovne in skladijske posebnosti, ki so bile že tedanjemu stanju slovenščine domala tuje. Osemdeset let pozneje to seveda toliko bolj bode v oči in mestoma res otežuje rabo prvih dveh zvezkov slovarja. V pričujočem zvezku o čem takem ni več sledu, s čimer

slovenski slovar celo presega standardne slovarje številnih večjih narodov, ki po večini ravno tako izhajajo s preloma 19. in 20. stoletja in jih od tedaj – le malo ali nič spremenjene – zgolj ponatiskujejo (kar velja za nemškega Georgesa, angleški Lewis-Shortov slovar, ki ga je Oxfordov le nepopolno nadomestil, za italijanskega Forcellinija in še za druge). Vsaj po mojem mnenju pa si urednik enako pohvalo zasluži tudi za to, da ga pri posodabljanju ni zaneslo v drugo skrajnost. V slovarju je namreč, kolikor se je to dalo, iz prvotnega gradiva ohranil marsikatero besedo in celo marsikatero skladijsko konstrukcijo, čez katero so mnogi v slovenščini že naredili križ, a vendarle sodi v zakladnico slovenskega jezika in bi jo bilo prezgodaj razglasiti za mrtvo. Tako si urednik licet kot veznika ni pomišljal prevesti z arhaičnim 'najsí' in tega prevoda postaviti celo pred danes kanonizirani 'čeprav', le malo za njim pa najdemo tudi že skoraj anatemizirani 'dasi'. Dokaj korajže je v istem smislu pokazal pri rabi deležnikov. S svojim ravnanjem je navsezadnje omogočil prevajalcem, ki bodo rabili Wiesthalerjev slovar, da svoje prevode s pomočjo rešitev, ki so na voljo in povsem legitimne v slovenskem jeziku, naredijo bolj berljive.

Tako s nujno posodobitvijo kot z ohranjanjem tistega, kar se je izročila ohraniti dalo, četrta knjiga Wiesthalerjevega slovarja pomeni pomemben dosežek ne samo za našo klasično filologijo, marveč tudi za slovenistiko. S čimer se umešča v tradicijo tistih tujejezičnih slovarjev (v prvi vrsti latinskih in nemških), ki so, začeni z očetom Hipolitom, pomembno prispevali k izoblikovanju slovenskega knjižnega jezika.

Pričujoča ocena kakopak ne more preiti neke pomanjkljivosti, ki sicer komaj kaj zadeva sestavljavce in urednike slovarja. Že ob nastajanju teh vrstic se je pokazalo – ob vsakdanji rabi pa se bo nedvomno še bolj – kako zamudno je delo s slovarjem v šestih knjigah. Da sploh molčim o finančni plati zadeve. Zato bi kazalo najbrž kmalu začeti razmišljati o Wiesthalerju po Wiesthalerju, se reče, o skrajšani različici slovarja

v eni sami knjigi. Pri tem kajpak za zgled ne bi mogel biti na podlagi Oxfordovega slovarja nastali žepni slovar, ki s svojim obsegom komaj zadošča za (srednje)šolsko rabo. Bistvena odlika Wiesthalerjevega slovarja je namreč, kot sem omenil takoj na začetku, izjemna širina vanj zajetega besednega zaklada. In to je vsekakor tisto, kar bi bilo – v razumnih mejah – smiselno ohraniti tudi ob morebitni priredbi v priročni slovar.

Aleš Maver